

**MOSKOVAN KUVERNEMENTIN
VII PUOLUEKONFERENSSI²⁵**

29.—31. LOKAKUUTA 1921

*Julkaistu
marraskuun 3 ja 4 pñä 1921
„Pravda” lehdèn
248. ja 249. numerossa*

*Julkaistaan
lehdèn tekstìn mukaan*

UUDESTA TALOUSPOLITIIKASTA

I

VUODEN 1921 LOKAKUUN 29 p:n ISTUNNOSSA
PIDETTY ALUSTUS

Toverit! Ryhtyessäni selostamaan uutta talouspolitiikkaa olen velvollinen heti alussa huomauttamaan, että käsitykseni tästä aiheesta on toinen kuin monet läsnäolijat kenties luulevat, eli oikeamminkin, voin käsitellä tätä aihetta vain pieneltä osaltaan. Luonnollisesti tässä kysymyksessä on kiinnostavinta tutustuminen uutta talouspolitiikkaa koskeviin Neuvostovallan lakeihin ja päätöksiin ja niiden arviointi. Kiinnostus kyseiseen aiheeseen lienee sitäkin oikeutetumpaa, mitä enemmän näitä päätöksiä on ja mitä kipeämmin ne kaipaavat muotoilua, johdonmukaistamista ja yleistämistä ja juuri tämä tuntuu nyt jo olevan erikoisen tarpeellista, sikäli kuin saatan päätellä Kansankomissarien Neuvostossa tekemiäni havaintojen perusteella. Aivan yhtä oikeutettua lienee halu tutustua tosiasioihin ja numerotietoihin, joita on jo olemassa uuden talouspolitiikan tuloksista. Tällaisia varmoja ja tarkistettuja tosiasioita ei tietenkään ole vielä kovin paljon, mutta on niitä kuitenkin. Ja uuteen talouspolitiikkaan perehtymisen kannalta on epäilemättä ehdottoman välttämätöntä tarkastella näitä tosiasioita ja yrittää tehdä niistä yhteenvetoja. En kuitenkaan voi ottaa käsiteltäväkseni enempää yhtä kuin toista-kaan kysymystä, mutta jos teissä herää kiinnostusta niitä kohtaan, olen varma, että löydätte näiden kysymysten selostajia. Minua sen sijaan kiinnostaa toinen kysymys, nimittäin taktiikkakysymys, eli jos niin voisi sanoa, se vallankumouksellinen strategia, jota olemme soveltaneet muuttaessamme politiikkaamme, sekä arvion esittäminen niistä edellytyksistä, missä määrin ensiksikin tämä politiikka vastaa tehtäviemme yleistä ymmärtämistä meidän

taholtamme ja toiseksi missä määrin puoluepiireissä tunnetaan ja tajutaan välttämättömäksi tämä uusi talouspolitiikka. Erikoisesti juuri tälle kysymykselle haluaisinkin yksinomaisesti omistaa puheeni.

Minua kiinnostaa ennen kaikkea se, miltä kannalta voidaan uutta talouspolitiikkaamme arvioitaessa puhua aikaisemman talouspolitiikkamme virheellisyydestä ja onko sen luonnehtiminen virheelliseksi oikeaa ja vihdoin, jos se on oikeaa, niin miltä kannalta tuollainen arvio voidaan katsoa hyödylliseksi ja välttämättömäksi.

Tällä kysymyksellä on nähdäkseni merkitystä sen seikan arvioimiseksi, kuinka yksimielisiä me nyt olemme puolueessamme nykyisen talouspolitiikkamme peruskysymyksissä.

Olisiko puolueen huomio suunnattava nyt yksinomaan tämän talouspolitiikan erinäisiin konkreettisiin kysymyksiin vai olisiko se kiinnitettävä ainakin aika ajoittain tämän politiikan yleisten edellytysten arviointiin ja siihen, ovatko puoluepiirien tietoisuus, mielenkiinto ja huomio näiden yleisten edellytysten tasalla? Luullakseni asianlaita on nykyään nimenomaan siten, että laajoissa puoluepiireissä ei olla vielä kyllin selvillä uudesta talouspolitiikasta, että omaamatta selvää käsitystä aikaisemman talouspolitiikan virheellisyydestä me emme voine menestyksellisesti täyttää tehtäväämme: luoda pohjaa uudelle talouspolitiikalle ja määritellä lopullisesti tämän suuntaa.

Selittääkseni ajatustani ja vastatakseni kysymykseen, miltä kannalta voidaan ja täytyykin mielestäni puhua aikaisemman talouspolitiikkamme virheellisyydestä, rohkenen ottaa vertauskuvaksi Venäjän ja Japanin sodan ajoilta erään tapauksen, joka nähdäkseni auttaa meitä selvittämään käsityksiämme erilaisten poliittisten järjestelmien ja menetelmien keskinäisyydestä sen tapaisessa vallankumouksessa kuin meidän vallankumouksessamme. Puheena oleva esimerkki on japanilaisen kenraali Nogin suorittama Port Arthurin valtaus. Tärkeintä, mikä minua tässä esimerkissä kiinnostaa, on se, että Port Arthurin valtauksessa oli kaksi aivan erilaista vaihetta. Ensimmäinen muodostui kiivaista rynnäköistä, jotka kaikki epäonnistuivat ja vaativat kuululta japanilaiselta sotapäälliköltä tavattoman paljon uhreja. Toinen vaihe — kun täytyi ryhtyä tavattoman raskaaseen, tavattoman vaikeaan ja aikaa vaativaan sota-

taidon kaikkien sääntöjen mukaiseen linnoituksen piiritykseen, ja juuri piirittämällä saatiin linnoituksen valtaustehtävä tietyn ajan kuluttua ratkaistuksi. Kun tarkastelemme näitä tosiasioita, herää luonnollisesti kysymys: miltä kannalta japanilaisen kenraalin ensimmäinen menettelytapa Port Arthurin linnoituksen valtaamiseksi voidaan arvioida virheelliseksi. Olivatko linnoitusta vastaan tehdyt rynnäköet virhe? Ja jos ne olivat virhe, niin millä varauksilla Japanin armeijan olisi pitänyt puhua tästä virheestä täyttääkseen tehtävänsä oikealla tavalla ja missä määrin sen olisi pitänyt tajuta tämä virhe?

Tietysti ensi silmäyksellä tuntuu hyvin helpolta vastata tähän kysymykseen. Jos kerran useat Port Arthuria vastaan tehdyt rynnäköet osoittautuivat tuloksettomiksi — ja sehän on tosiasia —, jos kerran hyökkääjät kärsivät tällöin uskomattoman suuria menetyksiä — ja sehän on taaskin kiistaton tosiasia —, niin jo tästä seuraa ilmeisesti, että Port Arthurin linnoituksen välitön ja suora rynnäköiminen oli taktiikkaa, jonka virheellisyyttä ei tarvitse millään todistaa. Mutta toisaalta ei ole lainkaan vaikeaa huomata, että ratkaistaessa tehtävää, jossa oli varsin paljon tunteuttomia suureita, oli vaikeaa ilman vastaavaa käytännöllistä kokemusta määrittellä ehdottoman tai edes likimain kyllin tarkasti, mikä menettelytapa oli sopivin vihollisen linnoituksen valtaamiseksi. Sitä oli mahdoton määrittellä kokeilematta ensin käytännössä, kuinka vahva tuo linnoitus oli, miten tehokkaita sen varustukset olivat, millainen oli sen varuskunnan kunto j.n.e. Tätä tietämättä ei edes parhain sotapäällikkö — kenraali Nogi kuului epäilemättä parhaimpien joukkoon — olisi voinut ratkaista kysymystä, mikä linnoituksen valtaamismenetelmä oli oikea. Toisaalta sodan tarkoitusperä ja koko sodan voittoisaan loppuun viemisen ehdot vaativat tämän tehtävän mahdollisimman pikaista ratkaisemista; samaan aikaan oli hyvinkin mahdollista, että sängen suuretkin menetykset, sikäli kuin ne linnoituksen valtaamiseksi rynnäköillä olisivat osoittautuneet tarpeelliseksi, olisivat kuitenkin korvautuneet runsain mitoin. Niiden hinnalla Japanin armeija olisi saanut vapauden toimia muilla sotänäyttämöillä ja yksi oleellisimmista tehtävistä olisi saatu ratkaistuksi ennen kuin vihollinen, t.s. Venäjän armeija, ehti siirtää kaukana sijaitsevalle sotänäyttämölle enemmän voimia, valmentaa ne:

kunnollisemmin ja kenties osoittautua viime kädessä Japanin armeijaa monta vertaa voimakkaammaksi.

Kun tarkastelee sotatoimien kehittymistä kokonaisuudessaan ja niitä olosuhteita, joissa Japanin armeija toimi, täytyy päätyä johtopäätökseen, että nämä Port Arthuria vastaan tehdyt rynnäköit eivät olleet vain osoituksena tavattoman suuriin uhrauksiin pystyvän armeijan erinomaisesta urhoollisuudesta, vaan ne osoittautuivat silloisessa tilanteessa, t.s. sotatoimien alussa, myös siksi ainoaksi mahdollisuudeksi, mikä oli välttämätöntä ja hyödyllistä, sillä koettelematta ensin voimia käytännöllisessä tehtävässä, linnoituksen valtaamisessa rynnäköillä, koettelematta vastustajan voimia ei ollut mitään perusteita ryhtyä pitempi-ajaiseen ja vaikeampaan kamppailuun, johon jo sen pitempiaikaisuuden vuoksi sisältyi monia muita vaaroja. Koko sotaoperaation kannalta katsoen ei voida olla pitämättä tarpeellisena ja hyödyllisenä myöskään operaation ensimmäistä vaihetta, jonka muodostivat rynnäköit, sillä, toistan, tämän kokemuksen puuttuessa Japanin armeijalla ei olisi ollut kyllin selvää käsitystä konkreettisista taistelumahdollisuuksista. Minkälainen oli tilanne tässä armeijassa, kun se pääsi taistelussaan vihollislinnoitusta vastaan tekemiensä rynnäköiden loppuvaiheeseen? Monia tuhansia oli kaatunut ja tuhansia olisi vielä kaatunut eikä linnoitusta kuitenkaan olisi sillä tavalla vallattu — tällainen oli tilanne, kun osa tai enemmistö alkoi varmistua, että oli luovuttava rynnäköistä ja ryhdyttävä piirittämään. Kun taktiikka oli osoittautunut virheelliseksi, virhe oli oikaistava ja kaikki, millä oli yhteyttä siihen, oli katsottava haitalliseksi toiminnassa, joka vaati muutosta: rynnäköinnin lopettamista ja piirityksen aloittamista, toisenlaista joukkojen sijoittelua ja aineellisten varojen uudelleen jaottelua muista erinäisistä menetelmistä ja toiminnoista puhumattaakaan. Kaikki aikaisempi oli tunnustettava kerta kaikkiaan, selvästi ja suoraan virheelliseksi, ettei siitä olisi haittaa kehiteltäessä uutta strategiaa ja taktiikkaa, sotatoimia, joiden kulku oli oleva nyt aivan toisenlaista ja jotka, kuten tiedetään, päättyivät täydelliseen voittoon, joskin siihen kului aikaa verrattomasti enemmän kuin oli oletettu.

Luulen, että tämä esimerkki on sopiva valaisemaan sitä, minkälainen oli tilanne vallankumouksessamme ratkaisessamme omia sosialistisia tehtäviämme taloudellisen

rakennustyön alalla. Tässä suhteessa on havaittavissa aivan selvästi kaksi kautta. Toinen niistä kesti likipitään vuoden 1918 alusta vuoden 1921 kevääseen ja toisena on sama kausi, jota parhaillaan elämme ja joka alkoi vuoden 1921 keväästä.

Jos muistatte ne julkilausumat, viralliset ja epäviralliset, joita puolueemme antoi vuoden 1917 lopulta ja vuoden 1918 alkuun mennessä, niin huomaatte, että käsitimme jo silloin, että vallankumouksen, taistelun kehitystie voi olla joko verraten lyhyt tai hyvin pitkä ja vaikeakin. Tehdessämme arvioita kehitysmahdollisuuksista pidimme enimmäkseen, enpä edes muista poikkeuksia, lähtökohtana olettamusta, jota ei ehkä aina sanottu julki, mutta käsitettiin aina vaiteliaasti itsestään ymmärrettäväksi, nimittäin sitä olettamusta, että siirrytään välittömästi sosialistiseen rakennustyöhön. Luin tarkoituksellisesti uudelleen kaiken sen, mitä esim. maaliskuu- ja huhtikuussa 1918 kirjoitettiin vallankumouksemme tehtävistä sosialistisen rakennustyön alalla²⁶ ja varmistuin siitä, että sellainen olettamus meillä tosiaankin oli.

Näin oli laita juuri siinä vaiheessa, kun oli jo ratkaistu sellaiset oleelliset ja poliittisessa suhteessa pakostakin alustavat tehtävät kuin vallan valtaaminen, neuvostovaltiojärjestelmän luominen entisen porvarillisen parlamentaarisen valtiojärjestelmän tilalle ja edelleen irtautuminen imperialistisesta sodasta, jota paitsi tämä irtautuminen merkitsi kuten tunnettua erikoisen raskaita uhrauksia, uskomattoman nöyryyttävän ja ehdoiltaan miltei mahdollottoman Brestin rauhan solmimista. Rauhanteon jälkeinen kausi, vuoden 1918 maaliskuusta kesään, oli kautta, jolloin sotilaalliset tehtävät tuntuivat jo ratkaistuilta. Myöhemmät tapahtumat osoittivat, ettei asianlaita ollutkaan niin, vaan että maaliskuussa 1918, kun imperialistisen sodan asettamat tehtävät oli jo ratkaistu, meillä oli vasta alkamaisillaan kansalaissota, jonka uhka vuoden 1918 kesästä lähtien alkoi muodostua tshekkoslovakkien kapinan vaikutuksesta yhä suuremmaksi. Puhuessamme silloin, maaliskuu- tai huhtikuussa 1918, tehtävistämme, esitimme asteittaista siirtymistä tarkoittavien menetelmien asemesta jo päinvastaisia toimintatapoja, sellaisia menetelmiä kuin taistelu, jonka tarkoituksena oli etupäässä pakkoluovuttajien pakkoluovuttaminen, se, mikä oli sinänsä luonteenomaista pääasiassa

vallankumouksen alkukuukausina, t.s. vuoden 1917 lopulla ja vuoden 1918 alussa. Jo silloin täytyi sanoa, että tilinpidon ja valvonnan järjestelyssä toimintamme jäi kovasti jälkeen pakkoluovuttajien pakkoluovuttamista koskevasta työstämme ja toiminnastamme. Tämä merkitsi, että olimme pakkoluovuttaneet paljon enemmän kuin saatoimme pitää tiliä, valvoa, hallita j.n.e. ja oli siis siirryttävä pakkoluovuttamisesta, riistäjien ja pakkoluovuttajien vallan hävittämisestä tilinpidon ja valvonnan järjestelyyn, niin sanoakseni proosallisiin, taloudellisiin välittömän rakennustyön tehtäviin. Jo silloin meidän täytyi perääntyä monessa kohdassa. Esim. vuoden 1918 maaliskuu- ja huhtikuussa heräsi sellainen kysymys kuin palkanmaksu spesialisteille porvarillisia eikä sosialistisia suhteita vastaavien tariffien mukaisesti, t.s. sellaisten tariffien mukaisesti, jotka eivät riipu työn vaikeudesta eivätkä erikoisen raskaista työoloista, vaan porvarillisista tottumuksista ja porvarillisen yhteiskunnan oloista. Tällaiset poikkeuksellisen korkeat, porvarillisen korkeat specialistien palkat eivät kuuluneet alun perin Neuvostovallan suunnitelmiin ja ne ovat ristiriidassa useiden v. 1917 lopulla annettujen dekreettien kanssa. Mutta vuoden 1918 alussa puolueemme antoi suoranaisia ohjeita siitä, että meidän tulee tässä suhteessa ottaa askel taaksepäin ja myöntyä tiettyyn „kompromissiin” (käytän sanontaa, jota käytettiin silloin). Huhtikuun 29 p:nä 1918 tekemässään päätöksessä Yleisvenäläinen TPKK katsoi tarpeelliseksi suorittaa tämän muutoksen yleisessä palkkajärjestelmässä²⁷.

Rakennustyöstämme, taloudellisesta työstämme, jonka asetimme silloin etualalle, meillä oli yksi käsitys. Oletimme siirryttävän sosialismiin välittömästi ilman mitään edeltävää välikautta, jonka kuluessa entinen talous sovitettaisiin sosialistisen talouden mukaiseksi. Me oletimme, että valtiollistamalla tuotannon ja jaon siirtyisimme ilman muuta taloudelliseen tuotanto- ja jakojärjestelmään, joka oli edelliseen verrattuna toisenlainen. Oletimme, että kumpikin järjestelmä — valtiollistettu tuotanto ja jako sekä yksityiskauppaan perustuva tuotanto- ja jakojärjestelmä joutuvat kamppailemaan keskenään siten, että me järjestämme valtiollistetun tuotannon ja jaon ja valtaamme askel askelelta vastakkaisen järjestelmän asemat. Sanomme, että nyt ei tehtävämme enää ole niinkään pakkoluovut-

tajien pakkoluovuttaminen kuin tilinpito, valvonta, työn tuottavuuden kohottaminen, kurin parantaminen. Puhuimme tästä maalisi- ja huhtikuussa 1918, mutta emme herättäneet lainkaan sellaista kysymystä, mikä on oleva taloustemme suhde markkinoihin, kauppaan. Kun esim. keväällä 1918 käydessämme väittelyä eräitä tovereita vastaan, jotka kiistivät mahdottomana Brestin rauhanteon, asetimme kysymyksen valtiokapitalismista, niin emme asettaneet sitä siten, että kääntyisimme takaisin, valtiokapitalismiin, vaan siten, että asemamme olisi helpompi ja olisimme lähempänä sosialististen tehtävien ratkaisua, jos meillä Venäjällä olisi valtiokapitalismia vallitsevan talousjärjestelmän muodossa. Haluaisin kiinnittää huomiotanne varsinkin tähän seikkaan, sillä tämä tuntuu mielestäni välttämättömältä sen ymmärtämiseksi, missä suhteessa talouspolitiikkamme on muuttunut ja miten tuota muutosta on arvioitava.

Esitän esimerkin, joka valaissee konkreettisemmin ja havainnollisemmin niitä olosuhteita, joissa taistelumme kehittyi. Satuini hiljattain näkemään Moskovassa yksityisyrittäjien julkaiseman „Listok Objavlenin”²⁸. Tämä „Listok Objavleni” vaikutti aivan tavattomalta, aivan uudelta ja oudolta nyt, kun olemme kolme vuotta noudattaneet talouspolitiikkaamme. Mutta yleisten talouspoliittisten menetelmämme kannalta siinä ei ole mitään outoa. Kun otamme tämän pienen, mutta melko kuvaavan esimerkin, muistakaamme, miten taistelu kehittyi, mitkä olivat taistelutehtävät ja -menetelmät yleensä vallankumouksessamme. Ensimmäisiä dekreettejämme vuoden 1917 lopulla oli valtion ilmoitusmonopolista annettu dekreetti. Mitä tämä dekreetti merkitsi? Se merkitsi, että valtiiovallan ottanut proletariaatti aikoo siirtyä uusiin yhteiskunnallis-taloudellisiin suhteisiin niin asteittaisesti kuin suinkin mahdollista — yksityisyrittäjien julkaisutoimintaa ei lopeteta, vaan se alistetaan tietyllä tavalla valtion johdettavaksi, johdetaan valtiokapitalismin uomaan. Dekreetti, jolla valtion ilmoitusmonopoli saatettiin voimaan, edellytti siis, että yksityisyrittäjien lehdistö jää yleensä olemaan, että yksityisten ilmoituksia vaativa talouspolitiikka jatkuu edelleenkin samoin kuin yksityisomistusjärjestyskin — edelleenkin tulee olemaan koko joukko yksityisyrittäjiä, jotka tarvitsevat mainostusta, ilmoituksia. Sellainen oli ja vain

sellainen saattoikin olla yksityisyrittäjien ilmoitustoiminnan monopolisointia koskeva dekreetti. Sitä muistuttavat myös pankkitointa koskevat dekreetit, mutta en rupea puhumaan niistä, jotten mutkistaisi esimerkkiä.

Miten kävi yksityisyrittäjien ilmoitustoiminnan monopolisointia koskevalle dekreetille, joka annettiin Neuvostoval-
lan olemassaolon ensimmäisinä viikkoina? Sille kävi niin, että se pyyhkäistiin pian olemattomiin. Kun muistelee nyt taistelun kulkua ja niitä olosuhteita, joissa taistelua sittemmin käytiin, niin nykyisten aikojen kannalta tuntuu huvittavalta muistaa, miten naiiveja olimme saattaessamme vuoden 1917 lopulla puhua valtion monopolin ulottamisesta yksityisyrittäjien ilmoituksiin. Mitä yksityisyrittäjien ilmoituksia saattoi olla hurjan taistelun aikana! Vihollinen, t.s. kapitalistinen maailma, vastasi tähän Neuvostovallan dekreettiin jatkamalla taistelua ja kärjistämällä sen äärimmäisen ankaraksi, huippuunsa. Dekreetti edellytti, että Neuvostovalta, proletariaatin diktatuuri on niin luja, ettei mitään muuta taloutta voi olla ja että yksityisyrittäjien ja yksityisten isäntien koko joukolla on alistumisen välttämättömyys siinä määrin selvä, että ne siirtyvät taistelemaan sille maaperälle, jonka me valtiovaltana tälle taistelulle määräämme. Teille, me sanoimme, jätetään yksityiset julkaisut, yksityisyritteliäisyytenne, vapaus tehdä ilmoituksia yrittysten tarpeiden mukaisesti, niistä säädetään vain valtionvero, ne keskitetään vain valtion käsiin, mutta sinänsä järjestelmänä yksityisyrittäjien ilmoituksista ei suinkaan tehdä loppua, vaan päinvastoin teille koituu tiettyä etuakin, mikä johtuu aina ilmoitustoiminnan oikealla tavalla suoritetusta keskittämisestä. Mutta todellisuudessa kävi niin, että jouduimme käymään taistelua kokonaan toisella emmekä tällä alalla. Vihollinen, t.s. kapitalistiluokka, vastasi valtiovallan dekreettiin jäävämmällä koko tämän valtiovallan. Ei voinut olla puhettakaan mistään ilmoituksista, sillä kaikki järjestelmäämme jääneet porvarilliset ja kapitalistiset ainekset suuntasivat jo silloin kaikki voimansa taisteluun itse vallan perustuksista. Meille, jotka olimme ehdottaneet kapitalisteille: „Alistukaa valtionsäännöstelyn alaiseksi, totelkaa valtiovaltaa, ja silloin väestön entisiä intressejä, tottumuksia ja katsomuksia vastaavien olojen täydellisen hävittämisen asemesta ne kaikki tullaan muuttamaan asteittaisesti valtionsäännöstelyn tietä” —

meille asetettiin kysymys itse meidän olemassaolostamme. Kapitalistiluokan valitseman taktiikan tarkoituksena oli sysätä meidät hurjaan ja armottomaan taisteluun, joka pakottaisi meidät murtamaan entisiä suhteita verrattomasti enemmän kuin ensin aioimme.

Yksityisyrittäjien ilmoitustoiminnan monopolisointia koskevasta dekreetistä ei tullut mitään — se jäi pelkäksi paperipalaseksi, kun taas elämä, t.s. kapitalistiluokan vastarinta, pakotti valtiovaltamme keskittämään taistelun kokonaan muulle alalle, ei niihin merkityksettömiin, naurrettavan pieniin kysymyksiin, joihin puutuimme naiivisti vuoden 1917 lopulla, vaan kysymykseen: ollako vai ei olla — oli muserrettava koko toimihenkilöluokan sabotaasi, torjuttava valkokaartilaisarmeija, joka sai tukea koko maailman porvaristolta.

Tämä erillinen episodi, ilmoituksia koskeva dekreetti, antaa mielestäni hyödyllisiä viitteitä siitä peruskysymyksestä, mikä entisessä taktiikassa oli virheellistä ja mikä oikeaa. Arvioidessamme nyt tapahtumia myöhäisemmän historiallisen kehityksen näkökulmasta emme tietenkään voi olla pitämättä mainittua dekreettiämme näiivinä ja tietystä mielessä virheellisenäkin, mutta samalla siinä oli oikeaa se, että valtiovalta — proletariaatti — yritti saattaa voimaan uudet yhteiskunnalliset suhteet niin sanoakseni mukautumalla mahdollisimman suuressa määrässä silloisiin suhteisiin ja mikäli mahdollista asteittaisesti ja ilman erikoista murskaamista. Mutta vihollinen, t.s. porvariluokka, teki kaikkensa saadakseen sysätyksi meidät äärimmäisen hurjaan taisteluun. Oliko tämä vihollisen kannalta oikeaa strategiaa? Oli tietysti, sillä kuinka porvaristo olisi saattanut yhtäkkiä alistua aivan uuteen valtaan, proletarien valtaan, jota ei ollut vielä koskaan aikaisemmin ollut, kokeilematta ensin tällä alalla voimiaan välittömässä yhteenotossa? „Anteeksi, arvon herrat”, porvaristo vastasi meille, „kysymys ei ole nyt lainkaan ilmoituksista, vaan siitä, löydämmekö vielä Wrangelin, Koltshakin, Denikinin ja auttaako maailman porvaristo heitä ratkaisemaan kysymyksen, joka ei koske lainkaan sitä, tuleeko teillä olemaan valtionpankki vai ei”. Tästä asiasta, valtionpankista, kuten ilmoituksistakin meillä kirjoitettiin vuoden 1917 lopulla aivan riittävästi sellaista, mikä osoittautui riittävän selvästi vain paperin töhrimiseksi.

Porvaristo vastasi silloin meille noudattamalla strategiaa, joka sen etujen kannalta oli oikeaa: „Kamppailemme ensin peruskysymyksestä, oletteko te valtiovaltana yleensä olemassa vai ehkä teistä vain tuntuu siltä, mutta tätä kysymystä ei ratkaista tietenkään dekreeteillä, vaan sodan, väkivallan avulla, ja tätä sotaa tulevat käymään varmaankin kaikki ne, jotka ovat kiinnostuneita kapitalistisesta järjestelmästä, emmekä yksin me, Venäjältä karkotetut kapitalistit. Ja mikäli muu maailma on siitä kyllin kiinnostunut, niin meitä Venäjän kapitalisteja auttaa silloin maailman porvaristo”. Menetellessään näin porvaristo menetteli etujensa puolustamisen kannalta katsoen oikein. Niin kauan kuin se saattoi edes hivenen verran toivoa voitavansa ratkaista peruskysymyksen kaikkein tehokkaimmalla tavalla — sodan avulla, niin kauan se ei voinut eikä sen sopinutkaan suostua niihin osittaisiin myönnytyksiin, joita Neuvostovalta sille tarjosi tarkoituksenaan asteittäisempi siirtyminen uuteen järjestykseen. „Ei mitään siirtymistä eikä mihinkään uuteen!” juuri niin vastasi porvaristo.

Juuri siitä syystä tapahtumat kehittyivät siten, kuin nyt näemme. Toisaalta proletaarisen valtion voitto tavattoman suuressa taistelussa, joka oli kuvaavaa vuosien 1917—1918 kaudelle, ja kun kansan keskuudessa vallitsi tavaton innostus; toisaalta Neuvostovallan yrittäminen noudattaa talouspolitiikkaa, joka perustui alussa useihin asteittäisiin muutoksiin, varovaisempaan siirtymiseen uuteen järjestykseen, mikä ilmeni m.m. mainitsemassani pikku esimerkissä. Sen asemesta sille vastattiin vihollisleiristä ryhtymällä armottomaan taisteluun sen selvittämiseksi, kykeneekö Neuvostovalta valtiona pysymään pystyssä kansainvälisten taloudellisten suhteiden järjestelmässä. Tämä voitiin ratkaista vain sodalla, joka vuorostaan oli tavattoman ankaraa kansalaissotaa. Mitä vaikeammaksi taistelu kävi, sitä vähemmän jäi mahdollisuuksia varovaiseen siirtymiseen. Taistelun logiikan huomioon ottaen porvaristo menetteli omalta kannaltaan oikein, minä sanoin. Entä mitä me saatoimme sanoa? „Te, herrat kapitalistit, ette voi pelästyttää meitä. Me lyömme teidät tälläkin alalla, toistamiseen, kuten löimme teidät ja teidän perustavan kokouksenne poliittisella areenalla”. Emme voineet menetellä muutoin. Mikä muu toimintatapa tahansa olisi merkinnyt meidän luopumista kaikista asemistamme.

Johdattakaapa mieleenne taistelumme kehityshehdot, niin käsitätte, mitä tämä näennäisesti virheellinen ja satunnainen muutos tiesi, miksi meidän oli yleisen innostuksen ja varman poliittisen herruuden nojalla helppo hajottaa perustava kokous ja miksi meidän täytyi samanaikaisesti kokeilla useita keinoja voidaksemme asteittaisesti, varovaisesti siirtyä suorittamaan taloudellisia uudistuksia ja vihdoin miksi taistelun logiikka ja porvariston vastarinta pakottivat meidät turvautumaan äärimmäisiin, mitä kovimpiin ja armottomimpiin, mitä häikäilemättömpiin keinoihin, kansalaisotaan, joka runteli Venäjää kolme vuotta.

Vuoden 1921 kevääseen mennessä selvisi, että olimme kärsineet tappion yrittäessämme siirtyä „rynnäköimällä”, t.s. lyhintä, nopeinta, välittömintä tietä noudattamaan sosialistisia periaatteita tuotannossa ja jaossa. Keväällä 1921 poliittinen tilanne osoitti meille, että oli olemassa monia taloudellisia kysymyksiä, joissa meidän täytyi väistämättömästi perääntyä valtiokapitalismin kannalle, siirtyä „rynnäköinnistä” „piiritykseen”.

Jos tämä siirtyminen saa jonkun valittamaan, itkemään, surkuttelemaan ja paheksumaan, niin sanottakoon: vaarallista ei ole niinkään tappio kuin se, että pelätään tunnustaa oma tappio eikä uskalleta tehdä sen perusteella kaikkia johtopäätöksiä. Sodankäynti on paljon yksinkertaisempaa kuin sosialismin ja kapitalismin kamppailu, ja juuri siksi voitimmekin Koltshakit ja kumpp., että emme pelänneet tunnustaa tappioitamme, emme pelänneet ottaa varteen niistä saatuja opetuksia ja tehdä moneen kertaan uudeleen sitä, mikä oli keskeneräistä tai kehnosti tehtyä.

Samoin on meneteltävä myös kapitalistista taloutta vastaan käydyssä sosialistisen talouden taistelussa, joka on paljon mutkallisempaa ja vaikeampaa. Ei pidä pelätä tappion tunnustamista. Tappiosta on otettava oppia. Tehtäköön uudestaan huolellisemmin, varovaisemmin ja johdonmukaisemmin se, mikä on tehty kehnosti. Jos olisimme sitä mieltä, että tappion tunnustaminen aiheuttaa masennusta ja taistelutarmon heikentymistä asemien luovutuksen vuoksi, niin silloin pitäisi sanoa, että sellaiset vallankumousmiehet eivät maksa kerrassaan mitään.

Luotan kuitenkin siihen, että harvoja poikkeuksia lukuunottamatta kukaan ei voi sanoa sellaista kansalais sodan antaman kolmen vuoden kokemuksen karaisemista

bolshevikeista. Meidän voimamme on ollut ja on se, että otamme täysin järkevästi varteen mitä raskaimmatkin tapit ja opimme niiden antamasta kokemuksesta, miten meidän on muutettava toimintaamme. Siitä syystä onkin puhuttava asiat suoraan. Tämä on hyödyllistä ja tärkeää paitsi teoreettisen totuuden kannalta myös käytännön mielessä. Emme opi ratkaisemaan tehtäviämme uudella tavalla tänään, ellemmme eilisen kokemuksen perusteella ole havainneet entisten menetelmien virheellisyyttä.

Uuteen talouspolitiikkaan siirtymisen tehtävä merkitsee juuri sitä, että yritettyämme välittömästi rakentaa sosialismia ennen näkemättömän vaikeissa olosuhteissa, kansalaissodan oloissa, jolloin porvaristo pakotti meidät mitä ankarimpaan kamppailuun, meille selvisi keväällä 1921 tilanne: oli luovuttava välittömästä sosialismin rakentamisesta ja peräännyttävä useilla talouselämän aloilla valtiokapitalismiin, oli luovuttava rynnäköinnistä ja siirryttävä hyvin raskaaseen, vaikeaan ja epämiellyttävään aikaan vaativaan piiritykseen, johon liittyi useita perääntymisliikkeitä. Juuri tämä on välttämätöntä voidaksemme ryhtyä ratkaisemaan talouskysymystä, t.s. siirtääksemme talouden sosialistiselle perustalle.

En voi kajota tänään numerotietoihin tai tiivistelmiin taikka tosiasioihin, jotka osoittavat, mitä tämä politiikka, palaaminen valtiokapitalismiin, on meille antanut. Esitän vain yhden pienen esimerkin. Kuten tiedätte, talouselämämme tärkeimpiä keskuksia on Donetsin laakio (Donbass). Te tiedätte, että meillä on siellä mitä suurimpia entisiä kapitalistisia tuotantolaitoksia, jotka ovat Länsi-Euroopan kapitalististen tuotantolaitosten tasalla. Tiedätte myös, että siellä ensimmäinen tehtävämme oli suurten teollisuuslaitosten kunnostaminen: työläisten vähälukuisuuden vuoksi meidän oli helpointa aloittaa teollisuuden jälleenrakentaminen Donbassista. Mutta mitä näemme siellä nyt, sen jälkeen kun politiikassa tapahtui keväällä käänne? Havaitsemme siellä päinvastaisen ilmiön — tuotanto on edistynyt erikoisesti pienissä talonpoikien kaivoksissa, joita on ruvettu antamaan vuokralle. Havaitsemme valtiokapitalismille ominaisten suhteiden kehittymistä. Talonpoikien kaivokset toimivat hyvin toimittaen valtiolle vuokramaksuna noin 30% niissä louhitusta kivihiilestä. Tuotannon kehityksessä Donbassilla on havaittavissa

yleistä huomattavaa parannusta kesälliseen katastrofaaliseen tilaan verrattuna, ja tähän paranemiseen on vaikuttanut huomattavasti tuotannon paraneminen pikku kaivoksissa, niiden käyttö valtiokapitalismin pohjalla. En voi ryhtyä tässä erittelemään kaikkia asiaan kuuluvia tietoja, mutta tämän esimerkin nojalla voitte kuitenkin nähdä havainnollisesti tiettyjä käytännöllisiä tuloksia politiikan muutoksesta. Talouselämän vilkastuminen — ja se meidän on saatava aikaan hinnalla millä hyvänsä —, tuottavuuden kohoaminen, mikä meidän on niin ikään saatava aikaan hinnalla millä hyvänsä, kaikki tämä on jo alussa sen tuloksena, että on palattu osittaisesti valtiokapitalistiseen järjestelmään. Ja se, miten menestyksellisiin tuloksiin päästään tulevaisuudessa, riippuu omasta kykeneväisyydestämme, siitä, kuinka oikein harjoitamme tätä politiikkaa vastaisuudessa.

Jatkan nyt jälleen varsinaisen johtoajatukseni kehittelyä. Keväällä tapahtunut siirtyminen uuteen talouspolitiikkaan, perääntymisemme valtiokapitalismille ominaisiin toimintamenetelmiin, -tapoihin ja -metodeihin — onko se ollut riittävää siinä mielessä, että voisimme jo lopettaa perääntymisen ja ryhtyä valmistelemaan hyökkäystä? Ei, se ei ole ollut vielä riittävää. Ja nimenomaan seuraavasta syystä. Jos vertaamme tätä jälleen siihen, mistä alussa puhuin (rynnäköinti ja piiritys sodassa), niin me emme ole vielä sijoitelleet lopullisesti joukkoja uudella tavalla emmekä jaotelleet uudelleen aineellisia varoja j.n.e. — sanalla sanoen emme ole valmistelleet loppuun saakka uusia operaatioita, jotka tulee suorittaa nyt uuden strategian ja taktiikan mukaan toisella tavalla. Koska nyt ollaan siirtymässä valtiokapitalismiin, niin herää kysymys, pitäisikö pyrkiä siihen, ettei aikaisempaa talouspolitiikkaa vastaavista toimintamenetelmistä olisi meille nyt haittaa? On itsestään selvää — ja kokemuksemme on sen osoittanut —, että siihen meidän pitää pyrkiä. Keväällä puhuimme siitä, ettemme pelkää palata valtiokapitalismiin, ja sanoimme, että tehtäviämme on nimenomaan tavaravaihdon järjestäminen. Monien dekreettien ja päätösten, lukuisten artikkelien, kaiken propagandan ja lainsäädäntötoiminnan tarkoituksena on vuoden 1921 kevästä alkaen ollut tavaravaihdon elvyttäminen. Mitä tähän käsitteeseen on sisältynyt? Millaista, jos niin voidaan sanoa, rakennus-

suunnitelmaa tämä käsite on edellyttänyt? Aikomuksena on ollut enemmän taikka vähemmän sosialistinen teollisuustuotteiden vaihtaminen maataloustuotteisiin koko valtion mitassa ja suurteollisuuden jälleenrakentaminen tämän tavaravaihdon avulla, sillä suurteollisuus on ainoa sosialistisen järjestelmän perusta. Mitenkä on käynyt? On käynyt siten — tiedätte tämän kaikki nyt mainiosti käytännön perusteella, mutta kyllä se ilmenee koko lehdistöstämme —, että tavaravaihdossa on epäonnistuttu, epäonnistuttu siinä mielessä, että tavaravaihto on muodostunut osto- ja myyntitoiminnaksi. Tämä meidän täytyy nyt myöntää, ellemme halua pistää päätämme piiloon siiven alle, ellemme halua tekeytyä ihmisiksi, jotka eivät näe tappiotaan, ja ellemme pelkää katsoa vaaraa suoraan silmiin. Meidän täytyy myöntää, ettemme ole perääntyneet kylliksi, että on perääntyttävä vielä enemmän, vetäydyttävä vielä taaksepäin, kun siirrymme valtiokapitalismista järjestämään valtion sääntelemää osto- ja myyntitoimintaa ja rahankiertoa. Tavaravaihdosta ei tullut mitään, yksityiskapitalistiset markkinat osoittautuivat meitä voimakkaammiksi ja tavaravaihdon asemesta syntyi tavallista osto- ja myyntitoimintaa, kaupankäyntiä.

Teidän on vaivauduttava mukautumaan siihen, muutoin alkuvoimainen osto- ja myyntitoiminta, rahankierto tukahduttaa teidät!

Juuri siksi olemme sellaisten ihmisten asemassa, joiden täytyy yhä perääntyä voidakseen myöhemmin siirtyä vihdoin hyökkäykseen. Juuri siksi meidän kaikkien on tunnus-tettava tällä haavaa yleisesti keskuudessamme, että talouspolitiikan aikaisemmat menetelmät ovat virheellisiä. Meidän on oltava tietoisia siitä voidaksemme käsittää selvästi, mikä nykytilanteessa on olennaisinta ja missä suhteessa meitä odottava siirtyminen on erikoista. Meillä ei ole tällä hetkellä ratkaistavanamme lykkäystä sietämättömiä ulkopoliittisia tehtäviä. Ei ole myöskään lykkäystä sietämättömiä sotilaallisia tehtäviä. Ratkaistavanamme on nyt pääasiallisesti taloudellisia tehtäviä, ja meidän tulee muistaa, ettei välitön siirtyminen sosialistiseen rakennustyöhön voi tapahtua lähiaikoina.

Asiaamme (talouttamme) emme ole vielä saaneet järjestykseen kolmessa vuodessa. Näin lyhyessä ajassa tätä tehtävää oli mahdoton ratkaista sen hävityksen laajuuden,

kurjuuden ja sivistyksellisen takapajuisuuden vuoksi, jota meillä on ilmennyt. Mutta yleensä rynnäkkö ei suinkaan ollut jättämättä jälkeä eikä se ollut hyödytön.

Olemme joutuneet nyt tilaan, jolloin meidän täytyy perääntyä vielä hiukan, ei ainoastaan valtiokapitalismiin, vaan myös valtion sääntelemään kauppatoimintaan ja rahankiertoon. Vain tätä tietä, joka on pitempi kuin luulimmekaan, me saatamme kohentaa ennalleen taloudellisen elämän. On saatettava taloudelliset suhteet oikeaan järjestykseen, kohennettava talonpojan pientaloutta, kunnostettava ja kehitettävä omin voimin suurteollisuutta. Muutoin emme selviä kriisistä. Muuta ulospääsyä ei ole; mutta sivumennen sanoen meidän keskuudessamme ei ole tajuttu vielä kyllin selvästi tämän talouspolitiikan välttämättömyyttä. Kun esimerkiksi sanotaan: tehtävämme on siinä, että valtiosta tulee tukkukauppias tai että se oppii käymään tukkukauppaa, tehtävä on siis kauppaa, kaupankäyntiä koskeva,—niin tämä kuulostaa tavattoman oudolta ja eräistä jopa tavattoman hirveältäkin. „Jos kommunistit ovat menneet niin pitkälle, että asettavat vuorossa oleviksi tehtäviksi kaupalliset tehtävät, siis tavalliset, mitä yksinkertaisimmat, vulgäärimmät, mitättömimmät kaupalliset tehtävät, niin mitä onkaan jäljellä kommunismista? Eikö tämän takia pitäisi masentua lopullisesti ja sanoa: no niin, kaikki on menetetty!” Luulen, että vilkaistaessa ympärille voi havaita tämäntapaisia mielialoja, ja ne ovatkin tavattoman vaarallisia, sillä jos nämä mielialat leviäisivät laajalle, ne vain sumentaisivat monien silmiä ja vaikeuttaisivat välittömien tehtäviemme tervettä ymmärtämistä. Jos salaamme itseltämme, työväenluokalta, joukoilta sen, että taloudellisella alalla niin keväällä 1921 kuin nyt syksyllä ja talvella 1921/1922 olemme yhä edelleenkin perääntyneet, niin se merkitsee, että osoitamme itsemme täysin tiedottomiksi ja että meillä ei ole miehuutta suhtautua rehellisesti muodostuneeseen tilanteeseen. Sellaisessa tilanteessa ei työstämme eikä taistelustamme tulisi mitään.

Jos armeija, kun se on vakuuttunut olevansa kykenemätön valloittamaan linnoitusta rynnäköllä, sanoisi, ettei se suostu jättämään entisiä asemiaan, ei siirry uusiin asemiin eikä yritä ratkaista uudella tavalla tehtävää, niin siitä armeijasta sanottaisiin: joka on oppinut hyökkäämään, mutta ei ole oppinut tietynlaisessa vaikeassa tilanteessa

perääntymään sen mukaisesti, se ei voita sodassa. Maaailman historiassa ei ole ollut tai on ollut vain poikkeuksena sellaisia sotia, jotka ovat alusta loppuun saakka olleet yhtämittaista voitokasta hyökkäyssotaa. Ja näin on laita tavallisista sodista puhuen. Onko siis järkisyitä olettaa, että sellaisessa sodassa, jossa ratkaistaan kokonaisen luokan kohtalo, jossa ratkaistaan kysymys: sosialismi vai kapitalismi, kansa voisi ensimmäistä kertaa tätä kysymystä ratkaistessaan löytää heti ainoan oikean, pettämättömän menettelytavan? Mitä syytä on olettaa sellaista? Ei mitään! Kokemus todistaa päinvastaista. Ratkomiemme tehtävien joukossa ei ole ollut ainoatakaan sellaista, johon meidän ei olisi tarvinnut puuttua uudelleen ratkaistaksemme sen toistamiseen. Kun on kärsitty tappio, käytäköön asiaan käsiksi toisen kerran, tehtäköön kaikki uudelleen ja varmistuttakoon siitä, millä tavalla tehtävää voidaan ryhtyä ratkaisemaan, vaikkei päädyttäisikään vielä lopullisesti oikeaan, vaan edes tyydyttävään ratkaisuun — näin olemme toimineet ja näin meidän on toimittava edelleenkin. Jollei riveissämme olisi yksimielisyyttä tulevaisuuden näköalojen ollessa sellaisia, jollaisina ne meille avautuvat, niin tämä olisi kovin murehduttava merkki siitä, että puolueeseemme on alkanut levitä tavattoman vaarallinen masennusmieliala. Ja päinvastoin, ellemme pelkää sanoa jopa karvaintakin ja katkerintakin totuutta suoraan, silloin me opimme, opimme ehdottomasti ja varmasti voittamaan kaikki ja kaikenlaiset vastukset.

Meidän on otettava pohjaksi olemassaolevat kapitalistiset suhteet. Pelottaako tämä tehtävä meitä? Vai sanomme, että tämä tehtävä ei ole kommunistinen? Se merkitisi, ettemme ymmärrä vallankumouksellista taistelua, ettemme ymmärrä tämän taistelun luonnetta, joka on mitä ankarin ja johon liittyy mitä jyrkimpiä äkkimuutoksia, joille emme voi missään tapauksessa viitata kintaalla.

Teen nyt muutamia yhteenvetoja.

Kajoan kysymykseen, joka askarruttaa monia. Jos nyt vuoden 1921 syksyllä ja talvella peräännymme vielä kerran, niin milloin sitten nämä perääntymiset loppuvat? Saamme kuulla melko usein kysyttävän tätä joko suoraan tai hieman epäsuorasti. Mutta kysymys muistuttaa mielestäni erästä samantapaista kysymystä Brestin rauhanteon ajoilta. Solmiessamme Brestin rauhaa meiltä kysyttiin:

„Koska kerran olette tehneet Saksan imperialismille sellaisia ja sellaisia myönnytyksiä, niin milloin nuo myönnytykset loppuvat ja mikä takaa, että ne loppuvat? Ja ettekö vaaranna asemaanne entisestään tekemällä myönnytyksiä?” Tietysti me vaarannamme asemaamme entisestään, mutta ei pidä unohtaa jokaisen sodan peruslakeja. Sodalle on luonteenomaista vaara. Sodassa ei ole ainoatakaan hetkeä, jolloin vaara ei uhkaisi joka taholta. Ja mikä on proletariaatin diktatuuri? Se on sotaa, vieläpä paljon ankarampaa, pitkälisempää ja sitkeämpää sotaa kuin mitkään muut joskus aikaisemmin olleet sodat. Tässä sodassa vaara uhkaa meitä joka askeleella.

Uuden talouspolitiikkamme synnyttämä tilanne — pienten kauppayritysten lisääntyminen, valtion tuotantolaitosten antaminen vuokralle j.n.e., kaikki tämä on kapitalististen suhteiden kehittymistä, ja jollei sitä nähdä, niin silloin ollaan kokonaan sekapäisiä. On itsestään ymmärrettävää, että kapitalististen suhteiden kehittyminen tietää jo sinänsä vaaran suurenemista. Mutta voitteko osoittaa minulle edes yhden tien vallankumouksessa, edes jonkin sen vaiheen tai menetelmän, missä ei ole piillyt vaaraa? Vaaran häviäminen tietäisi sodan loppumista ja proletariaatin diktatuurin päättymistä, mutta sellaista ei nyt tietenkään kukaan meistä haaveile. Jokainen vaihe uudessa talouspolitiikkasamme tietää monia vaaroja. Kun sanoimme keväällä, että korvaamme luovutusvelvollisuuden elintarvikeverolla ja saatamme dekreetillä voimaan vapauden kaupata niitä ylijäämiä, jotka jäävät jäljelle elintarvikeveron tultua suoritetuksi, niin siten annoimme kapitalismille vapauden kehittyä. Jollei tätä tajuta, niin on lakattu kokonaan ymmärtämästä taloudellisia perussuhteita ja menetetty kyky arvostella tilannetta ja toimia oikealla tavalla. Tietysti kun taistelumenetelmät ovat muuttuneet, on myös tilanteen vaarallisuus muuttunut. Kun ratkaistavana oli kysymys Neuvostojen vallasta ja perustavan kokouksen hajottamisesta, vaara uhkasi politiikan taholta. Tämä vaara osoitautui mitättömäksi. Kun sitten koitti koko maailman kapitalistien ylläpitämän kansalaissodan kausi, muodostui sotilaallinen vaara, joka oli jo paljon uhkaavampi. Mutta kun muutimme talouspolitiikkaamme, vaara suureni entisestään, sillä talouselämä, joka koostuu äärettömän monista taloudellisista, jokapäiväisistä pikkuseikoista, joihin

tavallisesti totutaan ja joita ei huomata, vaatii meiltä erikoista huomiokykyä ja ponnistelua ja tekee erikoisen selvästi välttämättömäksi oppia hallitsemaan sitä oikealla tavalla. Kapitalismin ennallistuminen, porvariston kasvu, porvarillisten suhteiden kehkeytyminen kaupankäynnistä j.n.e.—juuri tämä on se vaara, joka on ominaista nykyiselle taloudelliselle rakennustyöllemme, siirtyessämme nyt asteittaisesti ratkaisemaan tehtävää, joka on paljon vaikeampi kuin aikaisemmat. Tässä suhteessa ei saa olla mitään harhaluuloja.

Meidän pitää ymmärtää, että nykyiset konkreettiset olot vaativat valtiota sääntelemään kauppatoimintaa ja rahankiertoa ja että meidän on osoitettava pystyvyytemme nimenomaan tällä alalla. Nykyisessä talouselämässämme on ristiriitoja paljon enemmän kuin niitä oli ennen uutta talouspolitiikkaa: eräiden väestökerrosten, harvojen taloudellinen asema on osittaisesti, jonkin verran parantunut; toisten väestökerrosten, enemmistön, taloudellisten varojen ja välttämättömien tarpeiden välillä on täydellinen epäsuhte. Ristiriidat ovat lisääntyneet. Ja selvää on, että niin kauan kuin elämme perinpohjaisten murrosten kautta, näistä ristiriidoista ei selvitä kerralla.

Tahtoisin lopuksi korostaa alustukseni kolmea perusajatusta. Ensimmäinen kysymys on yleisluontoinen: missä mielessä meidän tulee myöntää virheelliseksi uutta talouspolitiikkaamme edeltänyt puolueemme talouspolitiikka? Ottamalla erään sodan esimerkiksi koetin selittää, että on siirryttävä rynnäköinnistä piiritykseen, että rynnäköinti oli alussa välttämätöntä ja että rynnäkönnön epäonnistuttua on tajuttava uusien taistelumenetelmien merkitys.

Edelleen. Ensimmäisen opetuksen ja vuoden 1921 kevääseen mennessä määräytyneen ensimmäisen vaiheen muodostaa valtiokapitalismin kehittyminen uutta tietä. Tässä suhteessa on joitakin saavutuksia, mutta on myös ennen näkemättömiä ristiriitoja. Tällä alalla emme ole vielä päässeet tilanteen herroiksi.

Ja kolmanneksi — sen perääntymisliikkeen jälkeen, jonka jouduimme suorittamaan keväällä 1921 siirtymällä sosialistisesta rakennustyöstä valtiokapitalismiin, huomaamme, että vuorossa on kauppatoiminnan ja rahankieron sääntely; niin kaukana kuin kauppatoiminta näyttääkin olevan kommunismista, niin juuri tällä alalla ratkaistava-

namme on omalaatuinen tehtävä. Vasta ratkaistuamme tämän tehtävän saatamme ryhtyä käsittelemään ehdottoman kiireellisiä taloudellisia tarpeita ja vain tätä tietä voimme taata mahdollisuuden suurteollisuuden jälleenrakentamiseen; tämä tie on kyllä pitempi, mutta se on varmempi ja meille nykyään myös ainoa mahdollinen.

Tämä on perusseikka, ja sitä meidän on pidettävä silmällä uutta talouspolitiikkaa koskevassa kysymyksessä. Tämän politiikan kysymyksiä ratkoessamme meidän täytyy nähdä selvästi kehityksen perussuuntaviivat voidaksemme saada selvää siitä näennäisestä sekavuudesta, jota havaitsemme nykyään taloudellisissa suhteissa, sillä samalla kun murretaan vanhaa, huomaamme, että heikkoja ovat vielä uuden oraat ja että käytämme toiminnassamme usein menetelmiä, jotka eivät vastaa uusia olosuhteita. Nyt kun olemme asettaneet tehtäväksemme tuotantovoimien lisäämisen ja suurteollisuuden, sosialistisen yhteiskunnan ainoan perustan, jälleenrakentamisen, meidän täytyy menetellä sillä tavalla, että suhtaudumme oikein tähän tehtävään ja ratkaisemme sen hinnalla millä hyvänsä.

2

LOPPULAUSUNTO

Toverit! Ennen kuin vastaan huomautuksiin, joita on esitetty saamissani kirjelapuissa, haluaisin sanoa muutama sanan vastaukseksi täällä esiintyneille tovereille. Tov. Larinin puheesta on nähdäkseni pantava merkille eräs väärinkäsitys. Lienenkö minä sanonut epätarkasti tai lie-neekö hän ymmärtänyt sanani väärin, mutta hän satoi minun mainitsemani sääntelyn teollisuuden sääntelyyn. Tämä on ilmeisesti väärin. Minä puhuin kauppatoiminnan ja rahankierron sääntelystä ja vertasin sitä tavaravaihtoon. Ja lisäksi sanottakoon: jos aiomme suhtautua poliittikkaamme, päätöksiimme, propaganda- ja agitaatiotyöhömmen siten, että pyrimme parantamaan tätä propaganda- ja agitaatiotyötämme ja dekreetejämme, niin silloin meidän ei pidä kaihtaa lähimmän kokemuksemme tuloksia. Pitääkö paikkansa, että puhuimme keväällä 1921 tavaravaihdosta? Tietysti pitää, sen te kaikki tiedätte. Onko totta, että järjestelmänä tavaravaihto osoittautui olevan ristiriidassa todellisuuden kanssa, joka toi meille tavaravaihdon asemesta rahankierron, rahan avulla tapahtuvan ostojen ja myyntitoiminnan? Tämäkin on epäilemättöä, sitä todistavat tosiasiat. Tämä on samalla vastaus tov. Stukoville ja Sorinille, jotka puhuivat virheiden keksiskelystä. Tässä on teille kouraantuntuva esimerkki varmasta eikä mistään keksitystä virheestä.

Viimeaikaisen, keväästä alkaneen talouspolitiikkamme käytäntö on osoittanut, ettei keväällä 1921 kukaan kinas-tellut uudesta talouspolitiikasta ja että puolue kokonaisuudessaan hyväksyi sen edustajakokouksissaan, konferensseissaan ja lehdistössään täysin yksimielisesti. Vanhat

kiistat eivät kuvastuneet lainkaan tässä uudessa yksimielisessä päätöksessä. Tämän päätöksen perustana oli se, että tavaravaihdon välityksellä me saatamme siirtyä välittömämmin sosialistiseen rakennustyöhön. Nyt huomaamme selvästi, että tässä on käytettävä vielä kiertotietä — kauppatoimintaa.

Toverit Stukov ja Sorin valittivat kovasti sitä, että puhutaan muka virheistä, mutta eikö voitaisi olla keksiskelemättä virheitä! Tietysti, jos virheitä keksitään, niin se on jo kerrassaan paha juttu. Aivan väärin on kuitenkin välillä käytännön kysymyksiä sillä tavalla kuin tov. Gonikman tekee. Hän piti miltei kokonaisen puheen siitä, että „historiallinen ilmiö ei ole voinut muodostua muulla tavalla kuin se on muodostunut”. Tämä on aivan kiistatonta ja tiedämme sen kaikki kommunismin aapistotuutena, historiallisen materialismin ja marxilaisuuden aapistotuutena. Tässä esimerkki sen mukaisesta ajattelusta. Onko tov. Semkovin puhe historiallinen ilmiö vai ei? Väitän, että se on historiallinen ilmiö. Juuri se seikka, että tämä historiallinen ilmiö ei voinut muodostua muulla tavalla kuin se muodostui, todistaakin, ettei tässä suhteessa ole keksiskelty virheitä eikä haluttu tai sallittu erheellisesti sellaista, että puolueen jäsenet joutuisivat alakuloisuuden, hämmingin ja masennusmielialan valtaan. Toverit Stukov ja Sorin pelkäsivät kovasti, että virheen tunnustaminen virheeksi olisi tavalla tai toisella, kokonaan tai puolittain, suoraan tai välillisesti ollut kuitenkin vahingoksi, koska se synnytti alakuloisuutta ja aiheutti masennusmielialaa. Esimerkeiläni halusinkin osoittaa nimenomaan, että asian ydin on siinä, onko virheen tunnustamisella nyt käytännöllistä merkitystä, onko nyt tehtävä jonkinlaisia muutoksia sen jälkeen, mitä on tapahtunut ja tapahtunut väistämättömästi? Ensin rynnäköimme ja vasta sitten siirryimme piiritykseen, sen tietää jokainen, ja talouspolitiikkamme noudattamista häittää nyt se, että käytetään virheellisiä menetelmiä, jotka toisissa olosuhteissa olisivat kenties mainioitakin, mutta jotka nyt ovat vahingollisia. Tämän kysymyksen ovat miltei kaikki puheenvuoroja käyttäneet toverit sivuuttaneet kokonaan, vaikka koko asian ydin on siinä ja vain siinä. Tässä suhteessa minua auttoi parhaiten juuri tov. Semkov, sillä hän teki ilmeisesti tämän virheen. Jollei tov. Semkovia olisi ollut täällä tai jollei hän tänään

olisi puhunut, niin olisi todellakin voinut syntyä sellainen vaikutelma, että eiköhän tuo Lenin ole vain keksimällä keksinyt virheitä? Mutta тов. Семков sanoi hyvin selvästi: „Älkää puhuko valtion kauppatoiminnasta! Vankiloissa meitä ei opetettu käymään kauppaa”. Тов. Семков, se on totta, ettei vankiloissa meitä opetettu käymään kauppaa! Entä opetettiin meitä vankiloissa taistelemaan? Entä opetettiin vankiloissa johtamaan valtiota? Entä onko meitä joskus ja jossakin opetettu sellaiseen varsin epämiellyttävään hommaan kuin eri kansankomissariaattien soviteluun ja niiden toiminnan yhdenmukaistamiseen? Siihen meitä ei ole missään opetettu. Vankiloissa meitä ei opetettu, vaan korkeintaan itse opiskelimme marxilaisuutta, vallankumouksellisen liikkeen historiaa y.m. Tältä kannalta katsoen varsin monien vankilassaoloaika ei kulunut hyödyttömästi. Kun meille sanotaan: „Vankiloissa meitä ei opetettu käymään kauppaa”, niin juuri näistä sanoista ilmenee, että puolueemme nykyisen taistelun ja toiminnan käytännölliset tehtävät ymmärretään väärin. Ja juuri tässä tehdään se virhe, kun erehdytään käyttämään „rynnäköintiin” sopivia menetelmiä „piiritys”-vaiheessa. Virhe, jolla on sijansa puolueessa, tuli ilmi тов. Семковin kautta. Tämä virhe on tajuttava ja oikaistava.

Jos voisimme tukeutua sotilaalliseen ja poliittiseen innostukseen, joka kiistattomasti on ollut valtava historiallinen voima ja esittänyt suurta osaa ja joka on tuntuvaa pitkän aikaa myös kansainvälisessä työväenliikkeessä,— jos voisimme tämän innostuksen avulla, olettaen että kulttuuri on tietyllä tasolla ja tehtaitamme ei ole hävitetty kokonaan, siirtyä välittömästi sosialistiseen rakennustyöhön, niin emme puuhailisi sellaisten epämiellyttävien asioiden parissa kuin ovat liikelaskenta ja kauppataito. Niitä ei silloin tarvittaisi. Mutta nyt meidän täytyy puuhailla. Miksi? Siksi, että me johdamme ja olemme velvollisia johtamaan taloudellista rakennustyötä. Taloudellisen rakennustyön vuoksi olemme joutuneet sellaiseen asemaan, että meidän täytyy turvautua paitsi niinkin epämiellyttävään keinoon kuin vuokraamiseen, myös niinkin epämiellyttävään keinoon kuin kauppatoimintaan. Oli syytä olettaa, että moinen epämiellyttävä asema aiheuttaa sekä masennusta että alakuloisuutta. Mutta kuka siihen on syytä? Eiköhän siihen ole syytä se, jossa tuota alakuloi-

suutta ja masennusta ilmenee? Jos kerran todellinen taloudellinen tilanne, johon olemme joutuneet kaikkien, niin kansainvälisten kuin Venäjänkin taloudellisten ja poliittisten ehtojen vuoksi, on sellainen, että todellisuutta on rahankierto eikä tavaranvaihto; jos kerran meidän on otettava tehtäväksemme nykyisen kauppatoiminnan, nykyisen kehnon rahankierron sääntely, niin voisimmeko me kommunistit sanoa, että tämä ei kuulu meille? Juuri se olisi mitä vahingollisinta masentumista, suorastaan epätoivoisuutta ja tekisi kaiken toiminnan mahdottomaksi.

Olosuhteita, joissa toimimme, emme luo vain me itse: ne riippuvat taloudellisesta taistelusta ja suhteistamme muihin maihin. Tuloksena oli, että asetimme kuluvan vuoden keväällä päiväjärjestykseen vuokraamiskysymyksen ja nyt meidän täytyy asettaa päiväjärjestykseen myös kauppatoimintaa ja rahankiertoa koskeva kysymys. Kieltäytyminen tästä sillä perusteella, että „vankiloissa meitä ei opetettu käymään kauppaa”, olisi mitä sallimattominta masentumista ja taloudellisen tehtävämme täyttämättä jättämistä. Olisi paljon miellyttävämpää, jos voisimme valloittaa kapitalistisen kaupan rynnäköllä, ja „rynnäkö”-yritys, t.s. tavaranvaihdon välitön järjestäminen, ei suinkaan ole virhe tietyissä olosuhteissa (kun tehtaita ei ole hävitetty ja talous ja kulttuuri ovat korkealla tasolla). Mutta nyt virhe on nimenomaan siinä, ettemme halua käsittää toisenlaisen menettelytavan välttämättömyyttä ja väistämättömyyttä. Tämä ei ole keksitty virhe, tämä ei ole historian alalta otettu virhe — tämä on opetus, joka auttaa ymmärtämään oikein sen, mitä voidaan ja mitä pitää tehdä nyt. Voiko puolue ratkaista menestyksellisesti tämän tehtävänsä, jos se suhtautuu siihen järkeilemällä: „Vankiloissa meitä ei opetettu käymään kauppaa”, emme tarvitse liikelaskentaa? Vallankumouksen jälkeen meidän on täytyy nyt oppia paljon sellaista, mitä vankiloissa meille ei opetettu, ja me olemmekin oppineet, vieläpä sangen menestyksellisesti.

Luulen, että velvollisuutemme on oppia ymmärtämään kauppasuhteita ja kauppatoimintaa, ja me alamme oppia ja opimme menestyksellisesti silloin, kun rupeamme puhumaan tästä asiasta kiertelemättä. Meidän on täytyy nyt perääntyä niin paljon, että kauppakysymyksestä on tullut

puolueemme käytännön kysymys, taloudellisen rakennustyön kysymys. Mikä pakottaa siirtymään kauppatoiminnalliselle perustalle? Miljöö, nykyiset olosuhteet. Niin on tehtävä siksi, että voitaisiin jälleenrakentaa nopeasti suurteollisuus ja saattaa se nopeasti yhteyteen maatalouden kanssa ja että saataisiin aikaan oikea tuotteiden vaihto. Tämä kaikki tapahtuu paljon nopeammin maassa, jonka teollisuus on kehittyneempää, meillä se sen sijaan tapahtuu kiertoteitse ja vaatii enemmän aikaa, mutta silti saavutamme loppujen lopuksi sen, mihin pyrimme. Ja nyt meidän tulee pitää ohjenuoranamme niitä tehtäviä, joita tämä ja huomina päivä asettavat meille, puolueellemme, jonka on johdettava koko valtion taloutta. Nykyään ei voida puhua enää tavaravaihdosta, sillä tällä taistelukentällä olemme menettäneet asemamme. Tämä on ilmeinen tosiasia, niin epämiellyttävä kuin se meille lieneekin. Mutta pitäisikö meidän siis sanoa, ettei meillä ole enää mitään tekemistä? Ei suinkaan. Meidän täytyy opiskella. Meidän täytyy oppia sääntelemään valtion taholta kauppasuhteita — tehtävä on vaikea, mutta se ei ole lainkaan mahdoton. Ja me ratkaisemme tämän tehtävän, sillä olemmehan ratkaisseet tehtäviä, jotka ovat olleet meille yhtä uusia, yhtä pakottavia ja vaikeita. Osuuskauppatoiminta on vaikea, muttei lainkaan mahdoton tehtävä, pitää vain tajuta se selvästi ja tehdä tosissaan työtä. Juuri sitä merkitsee uusi politiikkamme. Nykyään on jo pieni määrä teollisuuslaitoksia siirretty liikelaskennan pohjalle, niissä työmiehelle maksetaan työstä vapaiden markkinahintojen mukaan ja laskelmissa on siirretty kultakantaan. Mutta tällaisia talousyksikköjä on määrällisesti mitättömän vähän ja useimmissa tapauksissa vallitsee kaaos, ansiot ja elinolot ovat aivan ristiriidassa keskenään; osa tuotantolaitoksista ei ole enää valtion huollettavana ja osa on vain osittaisesti. Missä on ulospääsy? Vain siinä, että opimme, totumme, pystymme ratkaisemaan nämä tehtävät niin kuin ne kuuluu ratkaista, t.s. kyseisiä olosuhteita vastaavasti.

Tämä on vastaukseni tovereille, jotka esiintyivät tämänpäiväisen keskustelun johdosta, ja nyt siirryn vastaamaan lyhyesti muutamiin saamiini kirjelappusiin.

Eräässä niistä sanotaan: „Viittaatte Port Arthuriin, mutta ettekö voi kuvitella, että Port Arthuriksi voimme tulla me kansainvälisen porvariston piirittäminä?”

Niin, toverit, mainitsin jo, että sodalle on luonteenomaista vaara ja että sotaa ei pidä aloittaa ottamatta huomioon mahdollista tappiolle joutumista. Jos joudumme tappiolle, niin silloin tietenkin osoitaudumme olevan Port Arthurin murehduttavassa asemassa. Puheessani tarkoitin Port Arthurilla joka kohdassa maailman kapitalismia, joka ei ole ainoastaan meidän armeijamme piirittämä. Kussakin kapitalistisessa maassa kasvaa yhä suuremmaksi tätä maailman kapitalismin Port Arthuria piirittävä armeija.

Eräässä kirjelapussa kysytään: „Millaista tulee olemaan taktiikkamme seuraavana päivänä yhteiskunnallisen vallankumouksen jälkeen, jos tämä puhkeaa vuoden tai parin kuluttua?” Jos tällaisiin kysymyksiin voitaisiin vastata, vallankumousten suorittaminen olisi hyvin helppoa ja me olisimme suorittaneet niitä kaikkialla kosolti. Tällaisiin kysymyksiin emme voi vastata, sillä emme voi sanoa edes sitä, mitä tapahtuu puolen vuoden kuluttua, saatikka sitten vuoden tai parin kuluttua. On yhtä hyödytöntä asettaa tällaisia kysymyksiä kuin yrittää ratkaista kysymystä, kumpi taisteleva puoli joutuu Port Arthurin linnoituksen murehduttavaan asemaan. Tiedämme vain sen, että loppujen lopuksi maailman Port Arthurin linnoitus ehdottomasti vallataan, sillä kaikissa maissa lisääntyvät ne voimat, jotka sen kukistavat. Mutta meillä peruskysymyksenä on se, mitä pitäisi tehdä voidaksemme nykyisissä, mitä vaikeimmissa oloissa säilyttää mahdollisuuden suurteollisuuden jälleenrakentamiseen. Meidän ei pidä vieroksua liikelaskentaa, vaan on ymmärrettävä, että vain tällä pohjalla voidaan luoda siedettävät olot, jotka tyydyttävät työläisiä sekä palkan että työn määrän puolesta j.n.e. Talouden rakentaminen on mahdollista vain tämän liikelaskennan pohjalla. Esteenä tässä ovat ennakkoluulot ja eilispäivän tapahtumien muisteleminen. Jollemme ota huomioon tätä, me emme pysty ajamaan asiaan kuuluvalla tavalla uutta talouspolitiikkaa.

Kysellään myös: „Mikä on perääntymisen raja?” Useissa kirjelappusissa esitetään samansuuntaisia kysymyksiä: mihin saakka me voimme perääntyä? Aavistin että tämä kysymys esitetään ja sanoin muutaman sanan sen johdosta ensimmäisessä puheessani. Kysymys on tietynlaisen mäsennusmielialan ja alakuloisuuden ilmaus ja kerrassaan pohjaa vailla. Samanlaisen kysymyksen saimme kuulla

Brestin rauhanteon aikoihin. On väärin asettaa tällainen kysymys, sillä vasta vastaisuudessa suorittaessamme käytännössä käännettä voimme saada aineistoa vastausta varten. Me peräännyimme niin kauan, kunnes opimme, valmistaudumme siirtymään varmaan hyökkäykseen. Muuta ei voida vastata siihen. Perääntyminen on varsin epämieluisia, mutta kun lyödään, silloin ei kysellä, miellyttääkö vai ei, vaan joukot perääntyvät eikä kukaan kummastele sitä. Sellaisista puheista, kuinka kauan me oikein peräännyimme, ei voi koitua mitään hyvää. Minkä vuoksi meidän pitäisi etukäteen keksiä itseämme varten tilanteita, joista on mahdoton selvittää? Sen asemesta on ryhdyttävä konkreettiseen toimintaan. On tarkkailtava huolellisesti konkreettisia olosuhteita, tilannetta ja määriteltävä, minkä joen varteen, mille kukkulalle, minkä suon reunaan, minkä aseman, tämänkö vai toisen, kohdalla voimme pureutua kiinni, sillä voimme siirtyä hyökkäykseen vasta sitten kun olemme pureutuneet johonkin kiinni. Ei siis pidä masentua eikä vältellä kysymystä agitatorisin huudahduksin, jotka ovat varsin arvokkaita omalla paikallaan, mutta tässä kysymyksessä ne eivät voi aiheuttaa muuta kuin vahinkoa.
